

AZ ANTROPOLÓGIA HELYZETE ROMÁNIÁBAN

(Beszámoló az 1956. évi tanulmányutamról)

WENGER SÁNDOR

A Természettudományi Múzeum Embertani Tára részéről felmerült annak szükségessége, hogy hazánkkal határos országok történeti embertani gyűjteményeit a kellő összehasonlítás céljából megismerjük. A Művelődésügyi Minisztérium Múzeumi Főosztálya, illetve a Természettudományi Múzeum Főigazgatósága, valamint a Román Népköztársaság Tudományos Akadémiája békási (Bicaz) Kutatócsoportjának hozzájárulásával és anyagi támogatásával lehetőségem nyílt, hogy Romániában tanulmányokat végezzek.

A Természettudományi Múzeum Főigazgatósága 1956. augusztus 29—október 1-ig engedélyezte tanulmányutamat, majd a Román Népköztársaság Tudományos Akadémiájának békási Kutatócsoportja kérésére hozzájárult, hogy 1956. október 1—október 20-ig terjedő időben, mint a Román Tudományos Akadémia békási Kutatócsoportjának vendége meghosszabbíthassam tanulmányutamat.

Utam célja egyrészt az egyes Intézetek, gyűjtemények anyagának megismerése és tanulmányozása, ásatásokon, élő antropológiai vizsgálatokon való részvétel, másrészt a román kutatókkal kapcsolataink kiépítése és a szorosabb együttműködés megvalósítása volt.

Beszámolómat két részre osztom. Az első részben a román embertani kutatások kialakulásának és fejlődésének történetével (1), a második részben az 1956. évi tanulmányutam eredményeivel és tapasztalataival kívánok foglalkozni.

I. A román embertani kutatások kialakulásának és fejlődésének története

A román antropológia történetében két szakaszt különböztethetünk meg.

Az első, melynek időpontját az 1900—1920-as évek között datálhatjuk, MINA és NICOLAE MINOVICI, OBREJA és V. GOMOIU neveihez fűződik.

A MINOVICI testvérek a bukaresti Egyetem Igazságügyi-Orvostani tanszékének voltak professzorai és működési területükön, embertani vizsgálati módszereket alkalmaztak. Az antropometria fejlesztése MANOUVRIER és PAPILAUT tanítványa, NICOLAE MINOVICI nevéhez fűződik. Itt kell megemlíteni OBREJA professzort, ki a bukaresti Ideg- és Elmeógyógyintézeti betegeken végzett metrikus felvételeket.

Külön kell kiemelnünk C. I. PARHON endocrinológust, aki az 1900-as években először foglalkozott a constitutionális tipológia és belső secretiós mirigyek közötti kapcsolatokkal.

Az 1900—1915 közötti években V. GOMOIU és munkatársai a koponyák egyes jellegeivel, mint például a fejkerület, koponyacsontok vastagsága, szem-

üreg — és szájpadjelző kérdéseivel kezdenek foglalkozni. Ezek a kutatások azonban inkább anatómiai mint antropológiai kutatások voltak.

A fentieket összefoglalva megállapíthatjuk, hogy az 1900—1920-as évek során egyes kiemelkedő orvos tudósok a pszichiatria (OBREJA), orvos-igazságügyi (MINA és NICOLEA MINOVICI), morfológiai (V. GOMOIU), endocrinológiai (C. I. PARHON) kutatási területek keretein belül, egyes embertani módszerek alkalmazását vezették be. Kutatásaik természetesen nem tekinthetők a szoros értelemben antropológiai kutatásoknak, mivel valamennyien függetlenül egymástól, a saját szakmai területeiken kísérleteztek egyes embertani módszerek, problémák alkalmazásával, illetve felvetésével. Végeredményében ezeket a kutatókat a román antropológia úttörőinek tekinthetjük.

A román antropológia fejlődésének második szakasza 1920—1940-ig terjed. Ez időszakban már kezdetét veszi a rendszeres tervszerű antropológiai kutatás és megalakul három kutatási csoport, időrendben a kolozsvári, a bukaresti és a jași.

Kolozsvári csoport

E csoport 1933-ban megalakította az Antropológiai Társaságot (Societatea de antropologie), melynek keretében a csoport tagjai számos ülésen számoltak be az újabb kutatásokról. A kutatók létszáma és a megjelent dolgozatok alapján ez Románia legelismertebb antropológiai csoportja.

A kolozsvári antropológiai kutatások négy szakterületre csoportosíthatók: morfológiai, fiziológiai, pszichológiai és társadalomtudományi csoport. A fiziológiai csoportot GR. BENETATO, a pszichológiai STEFĂNESCU—GOANGĂ, a társadalomtudományit I. MOLDOVAN professzorok irányították.

Itt kell megemlékezni I. FĂCĂOARU munkájáról, aki MOLLISON tanítványa volt. Ő elsősorban néprajzi és fajtatani problémákkal foglalkozott és csak másodsorban általános és fizikai antropológiával. Az 1940—1944. években, egy sajtóságos irányzatot képviselt az antropológiában. Eltávolodott a kolozsvári kutatócsoporttól és az akkori politikai rendszer hibás és káros útjára tért. Helytelen nézeteivel igen sokat ártott a román antropológiának.

Bukaresti csoport

A bukaresti antropológiai csoport megalakulása, valamint az Antropológiai Intézet felállítása (1940), FR. RAINER professzor nevéhez fűződik. RAINER élete céljának tekintette a román antropológia megalapozását és tudományos fejlődését. Ezt bizonyítják szavai, melyeket az Antropológiai Intézet kapujának megnyitásakor mondott: „Ennek az Intézetnek a feladata, hogy a román népet antropológiai szempontból vizsgálja, és hogy antropológusokat neveljen”. — 1937-től élete végéig az Antropológiai Intézet felállításán és fejlesztésén, illetve az antropológiai anyag gyűjtésén fáradozott. Neki köszönhető a jelenlegi „Rainer”-féle antropológiai anyag, mely nemcsak számszerűségéből kifolyólag, hanem tudományos értékét is alapul véve — világviszonylatban is — egyike a legkitűnőbb gyűjteményeknek. — FR. RAINER professzor főbb munkatársai A. DONICI, AL. GHEORCHIU, E. REPCIUC és I. SIMIONESCU voltak.

Jași csoport

A jași antropológiai kutatások képviselői I. C. BOTEZ professzor és OLGA NECRASOV. Jași az egyetlen román egyetemi központ, ahol az 1930—1938-as években antropológiai katedra létezett. A fent nevezett kutatók

Moldva északi részén végeztek élő antropológiai és köztük szerológiai kutatásokat is.

A román antropológusok közül OLGA NECRASOV az, aki a legintenzívebben végezte és végzi az antropológiai kutatásokat. Kezdetben élő antropológiai vizsgálatokkal foglalkozott, majd az utóbbi években történeti antropológiával is. Kiemelendő, hogy munkája során mindig a helyes tudományos álláspontot képviselte.

Végeredményében az 1920—1950-es évek antropológiai fejlődésének történetét nézve, megállapíthatjuk, hogy ezen időszakban létrejött kolozsvári, bukaresti és jasi csoportok, egymástól izoláltan működtek. Harminc év leforgása alatt a három csoport kutatói, az 1937. évi nemzetközi kongresszus kivételével egyszer sem találkoztak, hogy egyes problémáikat, eredményeiket megbeszéljék, gondolataikat kicseréljék.

Az 1920—1950-es éveket sajnos az jellemezte, hogy nagyon kevés érdeklődés mutatkozott a történeti embertani kutatások iránt. Mi lehet ennek az oka? Egyrészt a rendszeres régészeti feltárások és a történészekkel való szoros kapcsolat hiánya, — de főleg az a tény, hogy ebben az időben nagyobb volt az érdeklődés az egyes ethnikai és rassz-problémák, mint a román régészeti és történeti embertani anyag feltárása és vizsgálata iránt.

* * *

A román antropológia 1944—1950 között nagy válságon ment keresztül. Ez a válság a legerősebben a kolozsvári csoportot érintette. Az a csoport, ahol legelőször alakult meg az Antropológiai Társaság — megszűnt létezni.

Azok a próbálkozások, hogy Kolozsváron a Román Tudományos Akadémia keretén belül újra megszervezzék a rendszeres antropológiai kutatásokat — eddig nem jártak sikerrel.

RAINER professzor halála után a bukaresti antropológiai kutatások nagyot hanyatlottak. Ebben az időben az Antropológiai Intézetben 2 asszisztens, 2 külső munkatárs és egy laboráns működött. Ezek a kutatók orvosok voltak, és számukra az antropológiai kutatások csak másodlagos fontossággal bírtak. Ezen kutatók többé-kevésbé eltértek attól az irányzattól, melyet RAINER professzor hagyott rájuk. A fentiekből kifolyólag, az 1950. év elején felmerült az Antropológiai Intézet esetleges megszüntetésének kérdése.

1950 májusában a Román Tudományos Akadémia mégis úgy határozott, hogy saját keretében és irányításával megalakítja az új antropológiai közösséget.

A Román Tudományos Akadémia antropológiai közösségének megalakulása egy új szakaszt jelent a román antropológia fejlődésében.

A szovjet antropológiai kutatásokat alapul véve — új tudományos tervet készítenek, könyvtárat állítanak fel, felveszik a kapcsolatot a történészekkel a történeti antropológiai kutatások fejlesztése érdekében, történeti antropológiai laboratóriumot szerveznek. A történeti laboratórium létrejötte igen nagy fontossággal bír a román antropológia fejlődésében. Az addig csaknem teljesen elhanyagolt történeti embertani problémák kezdenek előtérbe kerülni. Megkezdődnek a rendszeres régészeti és embertani feltárások és ezzel egyidejűleg Románia területén élt népek embertani vizsgálata.

Fentiekből láthatjuk, hogy az a rövid út, amelyen a román antropológia fejlődése szakaszain haladt, nem sima, hanem göröngyös volt. Viszont sikerült a nehézségeket leküzdeni és a helyes új útra térni — és ez nem utolsósorban a Román Tudományos Akadémia segítségének köszönhető és személy szerint

ST. M. MILCU akadémikusnak, aki fáradságot nem ismervé mindent megtett és megtesz a román antropológia továbbfejlesztésének érdekében.

Ezek után rátérek beszámolóim második részére és az 1956. évi romániai tanulmányutam eredményeivel és tapasztalataival kívánok foglalkozni. Beszámolómat négy pontban foglalom össze: 1. bukaresti, 2. jași, 3. kolozsvári, 4. békási észleleteim és tapasztalataim.

II. Tanulmányutam eredményei és tapasztalatai

1. Bukarest

A bukaresti antropológiai Intézet a Román Népköztársaság Tudományos Akadémiája alá tartozik. Vezetője: ST. M. MILCU akadémikus. Az Intézet élő antropológiai és történeti antropológiai osztályokra tagozódik. Az élő antropológiai osztály vezetője HOREA DUMITRESCU. Munkatársak létszáma négy tudományos kutató, egy statisztikus, egy könyvtáros, négy preparátor, egy laboráns és egy fényképész. Az Intézetben tágas kutatószobák, laboratórium, sötét kamra és nagy osteopatológiai gyűjtemény van. Ez a gyűjtemény számszerint 7000 kóros elváltozásokat mutató koponyából, illetve csontvázrészekből áll, melyeket a Bonctani Intézet bocsátott az osztály rendelkezésére. A fenti anyagból 4500 teljesen hiteles, mivel az Intézet birtokában vannak a név, életkor, elhalálozási ok, stb-re vonatkozó adatok. Az anyagról számszerinti cédulakatalógust állítottak fel. Ami az osztály kutatóinak munkáját illeti, főleg az endocrin típus kérdésével és ezen belül a gégén mutatkozó elváltozások problémájával, atyasági vizsgálatokkal, valamint az élő lakosság embertani vizsgálatával (anthropo-biológia) foglalkoznak. Ez utóbbi kutatásokkal kapcsolatban a román antropológusok az 1956. év folyamán Alun és környéke (Hunyad megye), valamint a Moldvában levő Bicaz, Cîrnu, Secu, Ceahlău, stb. községekben végeztek vizsgálatokat.

Az Alun községben és környékén végzett vizsgálat nagyarányú komplex antropológiai és egészségügyi vizsgálat volt. Valóságos expedíciónak lehetett tekinteni. Karavánszerűen vonultak fel a fogászati, röntgen stb. vizsgáló autók. Az orvosok azonnali ambuláns gyógykezelésben és ingyenes gyógyszerellátásban részesítették a megvizsgáltakat.

Az élő lakosság antropológiai vizsgálataival részletesebben a békási (Bicaz) kutatások ismertetése során kívánok foglalkozni, mivel e kutatásokban alkalmam volt személyesen is részt venni.

A történeti antropológiai osztály vezetője 1956-ban OLGA NECRASOV volt, aki egyben a jași egyetem Összehasonlító Anatómiai tanszékének professzora is. Munkatársai: három tudományos kutató, valamint az élő antropológiai osztály munkatársaiként már ismertetett statisztikus, laboráns, preparátor és fényképész. Sajnálattal kell megállapítani, hogy az anyag kezelésére és karbantartására kevés gondot fordítanak. Az anyag nincs megfelelően nyilvántartva sem. A vázcsontok nem ládákban, hanem gyenge minőségű csomagoló papírban vannak elhelyezve.

Ott tartózkodásom alatt a dobrudzsai *Dinogetia* (XI. sz.), *Cavaclar* (szkitha) és az olteniai *Verbiciora* (XIII. sz.) temetők embertani vizsgálatait végezték.

Vizsgálataik eredményeit a *Probleme de Antropologie* című kiadványban publikálják.

Bukaresti tartózkodásom alatt több múzeumot volt alkalmam megtekinteni. — Ezek közül a GR. ANTIPA Természettudományi múzeummal (Muzeul de Istorie Naturală „Gr. ANTIPA”) kívánok részletesebben foglalkozni. A múzeumot 1834-ben MIHAI GHICA uralkodó, Állattani és Ásványtani Múzeum (Muzeu de Zoologie și Mineralogie) elnevezéssel alapította. Kezdetben a múzeum vezetője MIHAI GHICA uralkodó testvére az akkori Művelődésügyi miniszter ALEXANDRU GHICA volt. Őt követték: CAROL WAHLSTEINER (1837—1857), majd az olasz származású FERERATI (1857—1864). 1864-ben a múzeum az egyetem helyiségében nyer elhelyezést GRIGORE STEFĂNESCU paleontológus, majd DIMITRIE BRANDZA botanikus professzorok vezetésével. — 1893-ban a múzeum igazgatója ERNST HAECKEL tanítványa, GRIGORE ANTIPA lett. Az ő érdeme, hogy létrejön a múzeum új épülete és 1906-ban megnyílik az ő nevét viselő Természettudományi Múzeum. A múzeum az 1940. évi földrengés, valamint az 1944-es légbombázások alkalmával igen súlyos károkat szenvedett. A további évek során rendbehozták a múzeumot, a lehetőség szerint pótolták a károkat, igen értékes gyűjteményeket, laboratóriumot és könyvtárat állítanak fel. Az említett gyűjtemények a következők: MONTANDON (Hemiptera), BIELZ (Mollusca), ANTIPA (Hal), OSTROGOVICI (Lepidoptera) és ARISTIDE CARADGEA (Microlepidoptera).

A jelenlegi kiállítás 34 helyiségből, bennük 235 vitrinből áll. Az évi látogatók száma 150 000. Részletesen a IX, X— és XI.-számú termek kiállítását ismertetem, mivel ezekben embertani anyagok szerepelnek. A IX. számú teremben a Pithecanthropus, Sinanthropus, a Neandervölgyi és a Cro-Magnoni ember gipsz modelljeit és eszközeit,* a X.-ben a neolith, bronz- és vaskor emberének különböző eszközeit láthatjuk. A következő vitrinben néger, hotentotta, kaukázusi és mexikói koponyák gipsz modelljeit, egy-egy eredeti hindu és ausztráliai koponyát és MIKLUHO—MAKLAI orosz antropológus által holland és angol Új-Guineából gyűjtött hét pápua koponyát találunk. Nagyon szép és mutatós a következő, úgynevezett „néprajzi terem” (XI. sz.), ahol észak-amerikai sziu-indiánok, grönlandi eszkimók, mexikói azték, braziliai indián, japán, szamurai, kínai mandarin, ceyloni szingalézek és veddák, afrikai pigmeusok, busmanok, borneoi dajakok gipszmodelljei eredeti népviseletben és felszereléseikkel (láncza, dob, bumeráng stb.) kerülnek bemutatásra.

A GR. ANTIPA Természettudományi Múzeum kiállításáról a következőket állapíthatjuk meg: Nagyon szép, gazdag, de nagyon zsúfolt anyag. A rendelkezésre álló kiállítási anyagból még legalább négy-öt kiállítást lehetne rendezni. Az egyes kiállított tárgyak és vitrinek elhelyezésénél a termek nagyságához kellett alkalmazkodni, és ebből kifolyólag a látogató nem mindig találja meg az összefüggést az egyes termek kiállított tárgyai és vitrinei között. Ez az oka annak például, hogy a XV. számú teremben míg a 76. sz. dioráma a dunai tavaknak, a 79. sz. már Ausztráliának és a 82. sz. a Fekete-Tengernek élővilágát mutatja be, vagy, hogy a Főemlősöket tartalmazó termek után (XXV, XXVI. sz.) a Madárgyűjtemény kerül bemutatásra (XXVII. sz.).

* Itt említettem meg, hogy ebben a teremben az Élet és Tudomány ismeretterjesztő lapunk egyik MALÁN MIHÁLY által az Atlanthropusról írt cikkének nagyítása is szerepel.

2. Jași

C. S. NICOLAESCU PLOPȘOR régész és KOVÁCS ZOLTÁNNÉ nagybányai múzeumvezető kíséretében Jași-ba utaztam OLGA NECRASOV antropológussal a személyes kapcsolatot felvenni. OLGA NECRASOV a jași Egyetem Összehasonlító Anatómiai tanszékének professzora és egyben a jași antropológiai gyűjtemény vezetője. Munkatársa egy aszisztensnő.

A jași antropológiai gyűjtemény szépen rendezett, jól kezelt anyagból áll. OLGA NECRASOV-nak köszönhetem, hogy részletes felvilágosítást és betekintést nyertem régészeti korok szerint az egyes, részben feldolgozott és részben feldolgozás alatt álló romániai lelőhelyekről, illetve antropológiai leletekről. Éspedig: a paleolith *Cioclovina*, *Baia de Fier*, *Ohaba-Ponor*, a neolith *Cernavodă* és *Cucuteni*, a neolith- és bronzkor közötti úgynevezett „okker-vörös” („ocroman”) *Holboca*, *Glăvănești*, *Valea Lupului*, *Stoicani*, *Brăilița*, *Piatra Neamți*, *Pascani*, a bronzkori *Sărata-Monteoru*, a halstadi *Holboca*, *Trușești*, a La Tène *Poiana-Tecuci*, a népvándorláskori *Ierbiceni*, *Trușești*, *Jași*, *Holboca*, *Spanțov* és végül a XV–XVI. századi *Hlincea* és *Schitușor-Bicaz* temetők antropológiai anyagáról.

Mint a jași antropológiai gyűjtemény érdekességét említem meg a *Holboca*-i temető 23. sz. „okker-vörös” sírjának trepanált koponyáját [2]. A koponyatetőn igen jól látható a hegyes késvágás, melyet a sérülésből előidézett egyes belső csontszilánkok eltávolítása céljából végeztek. Alkalmam volt megtekinteni a *Poiana-Tecuci* és *Sărata-Monteoru* lelőhelyekről feltárt egy-egy gyógyült trepanált koponyát, valamint *Brăilița* lápos, nedves területéről előkerült 20–25 darab arthrosisos csigolyát.

OLGA NECRASOV igen érdekes megfigyeléseket és vizsgálatokat végzett az egyes, úgynevezett „okker-vörös” zsugorított vázak hosszúcsontjain. A combcsontok izomérdességein (főleg a *Crista intertrochanterea*-n) meglátszik a nyoma annak, hogy e nép nagy meneteléseket végzett, amint OLGA NECRASOV kifejezte „grand marcheur” volt. A lábszárcsontok platyknémiát mutattak, valószínűleg azért, mert guggoló helyzetben pihentek. Érdekes az ún. „zsugorított” temetkezésük is, mely valószínűleg a „pihenő” helyzetüket utánozza.

Jași tartózkodásom alkalmával a helyi antropológiai gyűjtemény megtekintésén kívül módom volt résztvenni a jași Penicillin Gyár építkezési munkálatai során előkerült, úgynevezett „okker-vörös” temető feltárásánál. Az ásásokat 1955-ben kezdték meg és akkor egy sírt, 1956-ban pedig öt sírt tártak fel. A hat sír két gyermek és négy felnőtt vázat tartalmazott. A régészeti ásásokat DINU MARIN egyetemi asszisztens vezette. A feltárt vázak közepes megtartásúak voltak, de lehettek volna jobbak is, ha nem hagyták volna a feltárt anyagot napon és esőben, azaz ha az anyagot a feltárás után azonnal felszedték volna. A karok nyújtott helyzetben, a lábak zsugorítva voltak. A sírfenek náddal volt kibélelve. A fejnél, karoknál és a lábaknál piros, a medencénél és a csigolyáknál sárga festékanyag nyomait találták.

A temető mellett vaskori települések maradványai (hamu és háziállatcsontok) láthatók.

E környéken népvándorláskori, valószínűleg szarmata sírok is vannak.

Jași tartózkodásom alkalmával megtekintettem a helyi Természetráji Múzeumot, a Régészeti Múzeumot, az Állami Levéltárat (Archivele Statului), ahol többek között Ștefan Cel Mare, román király 1486-ban szláv nyelven kutyabőrre írt adományozó levelét, valamint Simion Movila uralkodó által

1609-ben a Secu kolostor szerzetesei részére bizonyos jogokat adományozó 10 méter hosszú pergament okiratot őrzik.

Végezetül megtekintettem a *Golia*, *Frumoasa*, *Cetățuia* kolostorokat, és a Vasile Lupu román uralkodó által épített gyönyörű *Trei Ierarhi* templomot.



1. Jași környéki (penicillin gyár) „okker-vörös” zsugorított csontváz

3. Kolozsvár (Cluj)

Kolozsváron antropológiai problémákkal GAVRIL RUSU anatómus professzor foglalkozik. Az egyes ásatásokból előkerült embertani leletanyag az Orvos-Anatómiai Intézetben nyer elhelyezést. A gyűjtemény cc. 250–300 koponyából áll.

Főbb lelőhelyek: régészeti korok szerint a következők: *Morești* — későbronz; *Maros-Szentanna (Sîntana-Mureș)* — II–III. sz.; *Torda (Turda)* — római I–II–III. sz.; *Nagykapus (Căpușul Mare)* — VII. sz.; *Tövis (Teiuș)* — avarkori; *Várfalva (Moldovenesti)* — XI–XII. sz.

A gyűjtemény két trepanált koponyával rendelkezik. Az egyik *Vajdahunyadvár (Hunedoara)*, a másik a Temesvár mellett levő *Diniaș* lelőhelyről. Az előbbi Árpád-, az utóbbi bronzkori.

A kolozsvári antropológiai kutatások további fejlesztése érdekében, feltétlenül szükséges lenne egyrészt egy különálló antropológiai intézet felállítása, másrészt a bukaresti és jași antropológiai intézetekkel a szorosabb kapcsolat felvétele.

4. Békás (Bicáz)

A moldvai Békás és környékén a román Villamosenergiái Minisztérium irányítása mellett egy hatalmas vízierőművet létesítenek. A munkálatok során a Beszterce (Bistrița) folyót felduzzasztják és Békás (Bicaz) község és a környező községek és falvak lakosságát áttelepítve, az egész területet vízzel árasztják el. Fentiekből kifolyólag felmerült annak szükségessége, hogy e terület tudományos szempontból ne vesszen el, hanem régészeti, embertani, néprajzi és nyelvészeti szempontból pontosan megvizsgálva, maradjon az utókorra. Ezért a Román Tudományos Akadémia és a Villamosenergiái Minisztérium között megállapodás jött létre. Ez a határozat alkalmat adott a román szakembereknek az eddigi legnagyobb komplex kutatásra. Így alakult meg a Régészeti Intézet vezetése és irányítása mellett és a Vízierőművek Vezetőségének anyagi támogatásával a régészeti, antropológiai, néprajzi és nyelvészeti békási kutató csoport.

Meg kell állapítani, hogy a kutatások igen alaposan, nagy körültekintéssel vannak megszervezve. Az egyes kutatók mentesítve vannak az adminisztratív feladatok alól. Külön könyvelő, illetve gazdasági felelős van a helyszínen, aki a kutatásokkal kapcsolatos adminisztratív és pénzügyi feladatokat végzi. Gondoskodás történt, hogy fiatal, tehetséges vidéki kutatók, múzeumvezetők is részt vegyenek a kutatásokban.

A magam részéről a régészeti és főleg az antropológiai kutatásokban vettem részt. A régészeti kutatások vezetője C. S. NICOLAESCU PLOPȘOR, ki ott tartózkodásom alatt Ceahlău községben és környékén paleolith ásatásokat végzett. Ezen kívül feltárják a víz által veszélyeztetett összes környező teraszokat is.

Az antropológiai kutatások vezetője TH. ENĂCHESCU, ki fáradságot nem kímélve, igen nagy körültekintéssel szervezte és biztosította a csoport tagjai részére a zavartalan kutatás lehetőségét.

Ott-tartózkodásom alatt részt vettem Ceahlău, Cîrnu, Buhalnița és Secu községek, illetve falvak lakosságának élő antropológiai vizsgálatában. A méretek és morfológiai jelek felvétele az általunk is alkalmazott nemzetközi módszerrel történik. A megvizsgáltakról fényképfelvételt is készítenek. Az egyes jelzők kiszámítását a helyszínen jelenlevő VL. GEORGESCU statisztikus végzi el.

A megvizsgált lakosságon a dinári, mediterrán és a keletbalti jelek a leggyakoribbak.

Az élő antropológiai kutatások mellett valamennyi veszélyeztetett temető régészeti és antropológiai feltárását is elvégzik. Ott-tartózkodásom alatt Secu községben egy 1843-ban épült fatemplom körüli temető feltárásán vettem részt. Az ásatásokat a Régészeti Intézet kutatónöve, ALEXANDRESCU vezette. A temető az előkerült régészeti leletek alapján (érmék) 1860–1870 évek körül, Cuza és I. Károly uralkodási idejéhez datálható. A csontvázak antropológiai jellege megegyezik a jelenlegi helyi lakosság dinári jellegével. Itt kell megemlíteni, hogy nem hagyják a víz által megsemmisülni a mai XX. sz.-beli temetők halottjait sem. Az egyes mai temetők halottjait exhumálják és a víz által nem veszélyeztetett magasabb területeken újra eltemetik. Úgyszintén gondoskodás történik az egyes templomok lebontásáról, Bukarestbe való szállításáról és az ottani, úgynevezett *Falu Múzeumban* (*Muzeul Satului*) újra való felépítéséről.

Fentiekből láthatjuk, hogy a Román Népköztársaság Tudományos Akadémiája Kutatócsoportjainak tudósai és munkatársai — a célkitűzéseknek megfelelően — igen nagy, de egyben sikeres erőfeszítéseket fejtettek és fejtenek ki e terület régi és jelenlegi lakosságának az utókor számára történő régészeti, antropológiai, néprajzi és nyelvészeti megmentése céljából.

Az eddigiekben kívántam beszámolni az 1956. évi romániai tanulmányutam tapasztalatairól* és észleleteim alapján a román antropológia helyzetét



2. Secu községben (Békás) egy templomkörüli temető feltárása

ismertetni. Tanulmányutam alkalmával a román kollegák részéről a legnagyobb kedvességet, támogatást, őszinte barátságot és vendégszeretetet tapasztaltam, mely azt a reményt kelti, hogy sokat szenvedett népeinkre a jövőben a megértés és a baráti együttműködés szebb jövője vár.

(Előadva az Embertani Szakosztály 1958. december 17-i ülésén)

¹ST.-M. MILCU, Desvoltarea cercetărilor de antropologie în țara noastră (Probleme de Antropologie, Vol. I. Bukarest 1954, pp. 1—28.).

²OLGA NECRASOV, Asupra unor crani vechi trepanate, găsite pe teritoriul R. P. R. Probleme de Antropologie, Vol. I. Bukarest, 1954. pp. 119—126.)

* A Román Tudományos Akadémia meghívása alapján 1958. október 13—november 20-ig újabb tanulmányútat tettem, ezúttal Nemeskéri János osztályvezetővel együtt, melyről egy másik alkalommal fogunk beszámolni.

VOYAGES D'ÉTUDES DANS LA RÉPUBLIQUE POPULAIRE ROUMAINE.

PAR S. WENGER

RÉSUMÉ

Du 29 août jusqu'au 20 octobre 1956 et du 13 octobre jusqu'au 20 novembre 1958, l'auteur a fait des voyages d'études dans la République Populaire Roumaine.

Son résumé est divisé en deux. La première partie du résumé traite l'histoire de l'évolution et du développement des études anthropologiques roumaines, tandis que dans la deuxième partie, l'auteur nous informe de l'expérience qu'il a faite au cours de ses voyages d'études et des résultats de ces derniers.

L'histoire de l'évolution et du développement des recherches anthropologiques roumaines s'étend sur les circonstances dans lesquelles les trois groupes de recherche, ceux de Cluj, de Bucureşti, et de Jassy, ont été fondés et sur l'activité qu'ils ont déployée depuis. L'auteur rend compte des recherches faites à Békás et de sa propre expérience faite à cet endroit.

Il finit par constater les difficultés auxquelles se heurtait, au cours de son histoire, l'anthropologie roumaine. Si ces difficultés sont maintenant surmontées et si l'anthropologie a pu se frayer un chemin nouveau en Roumanie, c'est grâce à l'appui donné par l'Académie des Sciences de la République Populaire Roumaine et notamment par l'académicien St. M. Milcu qui fait l'impossible pour favoriser le développement de l'anthropologie.



3. A bukaresti Antropológiai Intézet bejárata



4. Gr. Antipa Természetrzaji Múzeum



5. Békási (Bicaz) embertani kutatócsoport



6. Jași antropológusok és régészek a terepen